

Urška Breznik,
OŠ Selnica ob Dravi

Varna pot vsepovsod

IZVLEČEK: Osnovna šola Selnica ob Dravi je ena izmed šol, ki so od leta 2018 vključene v poskus Zavoda Republike Slovenije za šolstvo z namenom uvajanja novega koncepta razširjenega programa osnovne šole (RaP). Izmed treh nosilnih področij uvajajo vsebine s področja A, ki se imenuje *Gibanje in zdravje za dobro psihično in fizično počutje*. Znotraj področja ponujajo različne dejavnosti, med katerimi je tudi dejavnost *Varna pot vsepovsod*, v kateri se mentorica in učenci osredotočajo na pridobivanje znanja o preventivnem ravnanju v skrbi za zdravje in varnost. Skupina, v kateri timsko sodeluje 14 učencev od 4. do 7. razreda, je bila že v preteklem šolskem letu zelo uspešna pri uresničevanju zastavljenih ciljev in aktivnosti, kar je dokazovala ne zgolj na ravni šole, pač pa tudi pri vključevanju in sodelovanju v drugih nacionalnih projektih. Vključeni so bili v projekt *Varno na kolesu*, kjer so vse šolsko leto zbirali kilometre, prevožene s kolesi, v mesecu oktobru novega šolskega leta so postali ambasadorji evropskega tedna mobilnosti, v okviru katerega so s pomočjo zunanjih organizacij načrtovali in organizirali veliko spremljajočih dejavnosti za svoje sovrstnike in lokalno skupnost. Za učence, ki so že opravili kolesarski izpit, so pripravili anketni vprašalnik in analizirali odgovore.

Ključne besede: dejavnost razširjenega programa, Zdravje in varnost, promet, dobro počutje, kolesar

Safe Journey Everywhere

Abstract: WPrimary School Selnica ob Dravi is one of the schools participating, since 2018, in the National Education Institute's project with the purpose of implementing a new primary school extended programme concept (RaP). Among the three main areas, they implement the content from area A – *Physical Activity and Health for Mental and Physical Wellbeing*. Within the framework of area A, they offer various activities, including *Safe Journey Everywhere*, where the mentor and students focus on acquiring knowledge about preventive behaviours relative to health and safety. During the last school year, a team of 14 students from grades 4-7 were very successful in realising the set objectives and activities, which they demonstrated not only on the school level but also by participating and collaborating in other national projects. For example, they participated in the project

Safe Cycling, where they were counting their cycling kilometres all school year round, and in the October of the new school year, they became the ambassadors of the European Mobility Week, planning and organising, with the help of external organisations, a number of accompanying activities for their peers and local community. They prepared a questionnaire for the students having already passed their cycling test and analysed their answers.

Keywords: extended programme activity, health and safety, traffic, wellbeing, cyclist

Uvod

Leta 2018 se je Osnovna šola Selnica ob Dravi (<http://www.os-selnica.si/razsirjeni-program-rap/>) na povabilo Zavoda Republike Slovenije za šolstvo vključila v poskus uvajanja novega koncepta razširjenega programa (RaP), ki zajema tri nosilna področja:

- A. Gibanje in zdravje za dobro psihično in fizično počutje,
- B. Kultura in tradicija,
- C. Vsebine iz življenja in dela osnovne šole.

V šoli tako uvajamo vsebine s področja A, imenovanega *Gibanje in zdravje za dobro psihično in fizično počutje*, kar pomeni, da učencem ponujamo različne dejavnosti razširjenega programa, ki so vezane na gibanje, zdravje, hrano, varnost in počutje (sklopi vsebine v področju A: Gibanje, Hrana in prehranjevanje, Zdravje in varnost). Namen vseh je učenkam in učencem omogočiti zdrav in celosten osebni razvoj, ki sledi njihovim individualnim možnostim, interesom, talentom in potrebam.

V nadaljevanju je predstavljena ena izmed dejavnosti sklopa Zdravje in varnost, ki smo jo poimenovali *Varna pot vsepovsod* in na naši šoli poteka že drugo šolsko leto. Pri delu se osredotočamo na pridobivanje znanja o preventivnem ravnanju in skrbi za zdravje ter varnost. V dejavnosti redno sodeluje 14 otrok od 4. do 7. razreda, ki se jim lahko kadarkoli v letu pridružio tudi drugi, ki kažejo zanimanje za vsebino in željo po vključitvi. Skupina tedensko in dodatno ob različnih tematskih dnevih ter projektih načrtuje in izvaja dejavnosti, ki so povezane zlasti s kolesarjenjem in prometno vzgojo. Učenci in mentorica med seboj odlično sodelujemo, kar dokazujemo z uspehi na šolski in nacionalni ravni.

Varna pot vsepovsod – cilji in vsebine dejavnosti

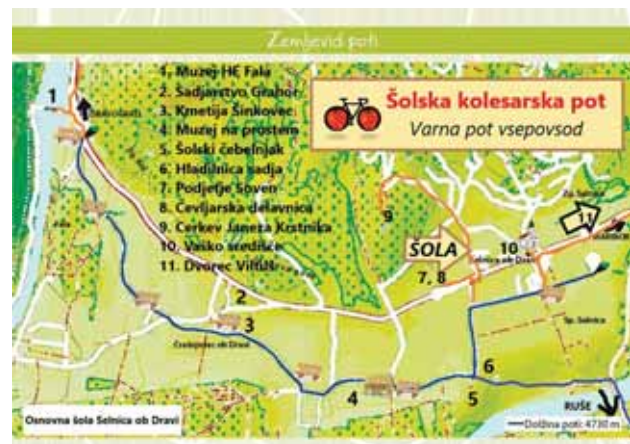
Izhodišče dejavnosti Varna pot vsepovsod so cilji področja Gibanje in zdravje za dobro psihično in

fizično počutje in priporočila sklopa Zdravje in varnost. Pri dejavnosti se osredotočamo zlasti na realizacijo naslednjih ciljev:

- spodbujati učence k samostojni izbiri dejavnosti, oblikovanju lastnega programa in spremljanju napredka,
- spodbujati spretnosti, veščine in znanja vseživljenjskega učenja in trajnostnega razvoja,
- zagotoviti spodbudno učno okolje,
- omogočiti pridobivanje znanj in razvoj spretnosti, ki so pomembne za ohranjanje zdravja in dobro počutje,
- oblikovati in razvijati pozitivna stališča, navade in načine ravnanja,
- v dejavnosti smiselno vključevati informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT).

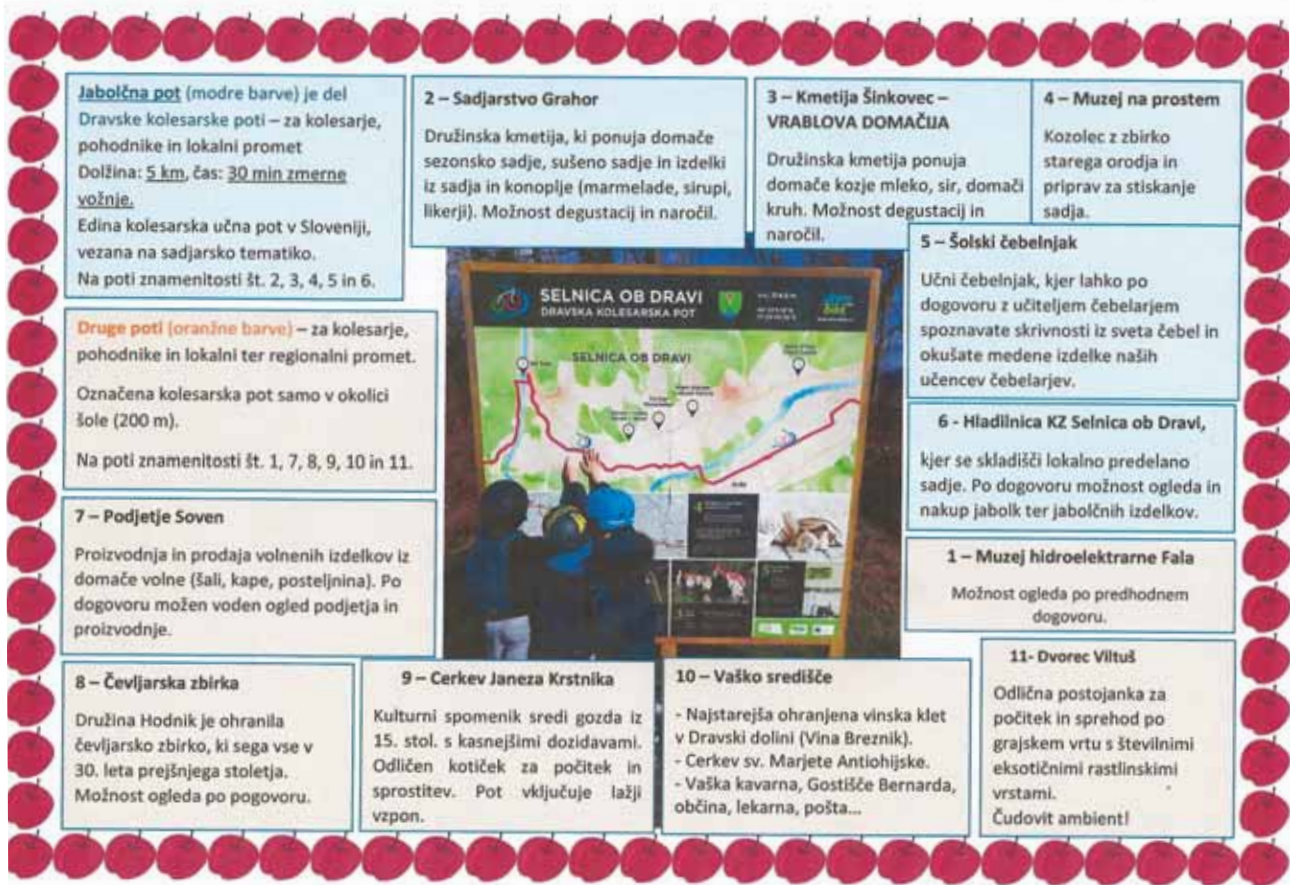
Vsebine dejavnosti Varna pot vsepovsod so oblikovane in izvajane skupaj z učenci in izhajajoč iz njih, kar prispeva k poglobljenemu spoznavanju drug drugega, medsebojnemu sodelovanju in razvijanju kakovostnih medsebojnih odnosov.

Vrednote in načela razširjenega programa, ki jih ob tem spoštujemo, spodbujajo optimalno učno okolje za vse učenke in učence, ne glede na njihove učne težave, jezikovne in kulturne ovire, socialne in ekonomske prikrajšanosti ter spodbujajo talente ali nadarjenosti.

Slika 1: Šolska kolesarska pot (vir: Turistično društvo Selnica ob Dravi, prirejeno v izobraževalne namene 2018).

Že v preteklem šolskem letu so učenci predlagali, načrtovali in izvajali vsebine in dejavnosti, v katerih smo timsko sodelovali. Z vključitvijo in sodelovanjem v razpisu B natečaja Varno na kolesu (<https://varnonakolesu.si/domov.html>) smo zbirali kilometre, kar smo beležili s pomočjo oblikovanih razpredelnice in

Slika 2: Opis predlaganih kolesarskih poti (lasten vir).

sodobnih mobilnih aplikacij. Načrtovali in organizirali smo kolesarski izlet in kolesarske urice ter v obliki zemljevida in zloženke pripravili predlog za kolesarski izlet v občini.

Kljub izrednim razmeram, pojav virusa Covid-19, ki so v preteklem šolskem letu normalno delovanje šolskega programa nekoliko ohromile, smo dejavnost ohranjali tudi na daljavo. Na natečaju smo v dveh posameznih kategorijah *Jaz na kolesarskem izletu* in *Športni dan na kolesu* osvojili praktične nagrade, kar je predstavljalo dodaten zagon za uspešno delovanje v novem šolskem letu. V nalogi *Jaz na kolesarskem izletu* smo osvojili 1. mesto in nagrado servis koles za učence in lokalno skupnost v izvedbi Zavarovalnice Triglav, v nalogi *Športni dan na kolesu* pa smo osvojili 3. mesto ter donacijo 100 eur in 5 kolesarskih čelad.

Vključili smo se tudi v natečaj *Evropa v šoli* in svoje poznavanje o varovanju planeta in trajnostnem razvoju strnili v krajši film, ki sta ga načrtovala in pripravila učenca 7. razreda, nagrajena pa sta bila z državno uvrstitvijo.

Tesno smo sodelovali z Občino Selnica ob Dravi, ki nam je omogočila uporabo petih koles, ki jih uporabljajo zlasti tisti učenci skupine, ki zaradi oddaljenosti v šolo ne morejo s kolesom. Redno pa sodelujemo tudi s predsednikom lokalnega Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu (SPV), policisti Policijske postaje Ruše in člani Združenja šoferjev in avtomehaničarjev Ruše.

Varna pot vsepovsod in Evropski teden mobilnosti 2020

Zaradi preteklih uspehov so nas organizatorji natečaja Varno na kolesu razglasili za ambasadorje evropskega tedna mobilnosti, ki smo ga od 16. do 22. septembra 2020 obeleževali tudi v Sloveniji. To je bil teden, ko je vsa Evropa intenzivno iskala pot iz prometne zagate, zato so v ta namen v različnih krajih organizirali aktivnosti, ki osveščajo o varnosti v prometu v povezavi z varovanjem ljudi in okolja.

Tudi na naši šoli smo kot ambasadorji tega tedna organizirali kar nekaj dejavnosti, ki so bile povezane z varnostjo in obnašanjem v prometu. S pomočjo Zavarovalnice Triglav smo poskrbeli za brezhibno vozna kolesa in si ogledali kolesarske poti v okolici šole. V času dejavnosti razširjenega programa smo za učence od 1. do 5. razreda pripravili kolesarki popoldan, ko so se mladi kolesarji in vozniki skirojev preizkusili na treh različnih poligonih. Organizirali smo tudi kolesarski izlet po lokalni Jabolčni poti, se poučili o prvi pomoči za kolesarje in pripravili hranljivo kolesarsko malico. Za učence šole smo posneli še kratko radijsko oddajo in jih opozorili na obvezno nošenje kolesarske čelade, pripravili pa smo tudi anketni vprašalnik, ki nam bo v pomoč pri analizi šolskih in lokalnih kolesarskih poti in varnosti ter s pomočjo katerega smo zbirali predloge za nadgradnjo kolesarskih zmožnosti. Naše vsebine smo povezovali in nudili pomoč tudi pri aktivnostih učencev 6. razreda, ki so se pripravljali na kolesarski izpit.

Ves čas smo v aktivnost smiselno vključevali tudi informacijsko-komunikacijsko tehnologijo (IKT), fotografirali in snemali svoje aktivnosti in svoje delovanje v sodelovanju s šolsko knjižnico prenesli tudi v spletno učilnico, kjer smo objavili knjižnični izziv v obliki križanke (nagrada križanka – september) o poznavanju prometnih predpisov za kolesarje in pešce. Kviz je bil namenjen učencem od 1. do 9. razreda, izmed vseh sodelujočih pa smo izžrebali tri nagrajence, ki so prejeli praktične kolesarske nagrade.

Rezultati anketnega vprašalnika

S pridobljenimi odgovori anketnega vprašalnika, ki smo ga v času tedna mobilnosti razdelili učencem od 7. do 9. razreda, smo želeli ugotoviti, kakšne pogoje in priložnosti določa in ponuja naša šola (in lokalna skupnost) svojim kolesarjem, kakšen je odnos do kolesarjenja med učenci in kakšne želje in ideje imajo mladi kolesarji. Rezultati so pokazali, da:

- Skoraj vsi učenci imajo svoje kolo.
- Večina učencev meni, da imajo ustrezno opremljeno kolo.
- Večina učencev se je o poznavanju prometnih predpisov med možnimi odgovori (odlično, dobro, slabo in zelo slabo) opredelila za dobro poznavanje.
- Največ učencev v šolo pripeljejo starši, veliko jih v šolo pride peš, nekaj s kombijem in kolesom, najmanj pa z avtobusom.

Slika 3: Na poligonu (lasten vir).

Slika 4: Kolesarski vrvež v tednu mobilnosti (lasten vir).

- Približno 25 odstotkov učencev v šolo vsaj občasno prihaja s kolesom, in sicer zato, ker se tako najhitreje pripeljejo v šolo in ker zelo radi kolesarijo; 75 odstotkov učencev je kot najpogostejša vzroka, da v šolo ne prihajajo s kolesom, navedlo, da je pot do šole predolga in prenevarna.
- Večina učencev meni, da šola ponuja ustrezne varnostne in učne pogoje za učence kolesarje.
- Učenci si najbolj želijo več parkirnih mest za kolesa z nadstreškom in ključavnicami ter več organiziranih šolskih kolesarskih izletov; zelo veliko pa jih je predlagalo tudi obvezen kolesarski športni dan za vse razrede. Nekateri učenci pa si v okolici šole želijo tudi drugačne, bolj adrenalinske kolesarske površine, kot sta skate in bike park.
- Večina učencev kolesarske poti v okolici šole ocenjuje z oceno dobro, večkrat pa se pojavi tudi ocena slabo, nekajkrat tudi zelo slabo. Odlično ocenjene kolesarske poti se pojavijo samo enkrat.
- Več kot 80 odstotkov učencev kolesari v prostem času. Po podatkih v enem tednu največ učencev prevozi do 10 kilometrov, sledijo pa učenci, ki tedensko s kolesom prevozijo več kot 30 kilometrov, kar je zelo blizu ugotovitvam, ki smo jih pridobili v lanskem šolskem letu, saj je učenec, ki je v preteklem šolskem letu načrtno zbiral kilometre, prevožene s kolesom, tedensko v povprečju prevozil 25 kilometrov.
- 45 učencev pri kolesarjenju vedno uporablja kolesarsko čelado, 16 učencev pa ne (ostali se niso opredelili).
- Menijo, da je kolesarjenje koristno:
 - za kondicijo in zdravje,
 - zaradi gibanja na svežem zraku,
 - ker je to ekološka rekreacija in je hitrejše kot hoja,
 - za krepitev mišic na nogah,

Slika 5: Skupina Varna pot vsepovsod (lasten vir).

- odklop od mobilne telefonije,
- ker ne onesnažuješ zraka, ne porabljaš fosilnih goriv,
- ker je zabavno,
- ker s tem narediš nekaj zase,
- ker lahko voziš downhill,
- ker izboljšuje športne sposobnosti,
- ker je šport v naravi,
- ker je odlična vadba za celotno telo,
- saj se ob kolesarjenju učiš, kako se obnašati na cesti,
- ker je to ekološki način transporta,
- ker tako izgubljaš kilograme,
- saj se po tem bolje počutiš.

Učenci 6. razreda še niso bili vključeni v anketo, saj so kolesarski izpit opravljali šele na začetku meseca oktobra 2020. Prav tako na vprašanja niso odgovorili vsi učenci od 7. do 9. razreda, saj jih je v šoli veliko manjkalo zaradi zdravstvenih in drugih razlogov. Vrnjenih je bilo zgolj 66 vprašalnikov. Vprašalnike pripravljamo tudi za učitelje, ob akciji *Bodi viden, bodi previden* pa smo na terenu za mnenje povprašali še nekaj lokalnih prebivalcev.

Sklep

Učenci in mentorica si v dejavnosti razširjenega programa *Varna pot vsepovsod* zastavljamo veliko izzivov. Kljub temu da aktivnost zaradi virusa Covid-19 občasno poteka tudi na daljavo, upamo, da nam bo zastavljene cilje v tem šolskem letu uspelo doseči. Do sedaj smo pridno koristili svoje možnosti in možnosti kolesarjenja v naši občini ter dokazovali, da je kolesarjenje učencev, ki obiskujejo dejavnost *Varna pot vsepovsod*, pogosta športna aktivnost, povezana z raziskovanjem, varnostjo, zdravjem, druženjem in predvsem dobrim počutjem ter aktivnim preživljanjem prostega časa.

Slika 6: Medvrstniško sodelovanje (vir lasten).

Slika 7: Zbiranje kilometrov z mobilno aplikacijo (vir: Lana Homer)

Svoj odnos bi radi prenesli tudi na druge učence, delavce šole in lokalno skupnost. Analiza anketnega vprašalnika je že pokazala, da tudi drugi učenci, ki imajo opravljen kolesarski izpit, v prostem času radi kolesarijo. S kolesom bi se pripeljali tudi v šolo, če pot ne bi bila predolga ali nevarna in če bi bila njihova kolesa v času pouka varna in hranjena v ustreznih prostorih. Z zbranimi podatki, ki jih bomo v šolskem letu zbirali pri aktivnostih, bomo skušali oblikovati načrt za izboljšanje kolesarskih zmožnosti za naše učence tako na področju varnosti, zdravja in dobrega počutja.

Viri in literatura

Evropa v šoli (2019). *Publikacija EVŠ 2019–2020: Na Marsu živeti ne znamo, zato Zemlje ne damo*. Pridobljeno s <https://www.zpms.si/wp-content/uploads/2019/11/PUBLIKACIJA-EV%C5%A0-2019-2020.pdf>.

Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa (b.d.). *Bodi viden, bodi previden*. Pridobljeno s <https://www.avp-rs.si/portfolio-items/bodi-viden-bodi-previden/>.

Koncept (2005). *Razširjeni program osnovnošolskega izobraževanja: Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Podaljsano_bivanje.pdf.

Logaj, V. idr. (2018). *Razširjeni program osnovne šole (delovno gradivo)*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Ojsteršek, A. in drugi (2017). *Varna mobilnost v vzgoji in izobraževanju. Strategija kulture vedenja in vzgoja za varno mobilnost otrok in mladostnikov v sistemu vzgoje in izobraževanja do leta 2020*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Strategija_kulture_vedenja_in_vzgoja_za_varno_mobilnost_doleta_2020.pdf.

Osnovna šola Selnica ob Dravi (b.d.). Pridobljeno s <http://www.os-selnica.si/page/10/>.

Varno na kolesu (2017). Pridobljeno s <https://varnonakolesu.si/domov.html>.

Zveza prijateljev mladine Slovenije (b.d.). *Natečaj Evropa v šoli 2020/2021*. Pridobljeno s <https://www.zpms.si/programi/evropa-v-soli/>.